

Явір Віра Анатоліївна

Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни

УДК 323.1

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-1.32>

Явір Віра Анатоліївна
доктор політичних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
вул. Трьохсвятительська, 4,
Київ, Україна

Актуальність проблематики дослідження обумовлена активізацією процесів формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни. На третьому етапі війни – повномасштабного вторгнення РФ військова агресія наразилася на шалений опір і безпрецедентну стійкість консолідованої поліетнічної політичної української нації.

Тому **метою** статті стало уточнення, поглиблення запропонованого автором визначення поняття етнонаціональної стійкості та розкриття його потенціалу у протидії російській військовій агресії. **Методологія** дослідження базується на відстеженні (моніторингу) поточних подій та системному підході до розуміння поняття етнонаціональної стійкості як невід'ємної складової національної системи стійкості. Повномасштабна військова агресія РФ була спрямована на денацифікацію і демілітаризацію України, однак призвела до зворотного ефекту – консолідації української нації, масової підтримки ЗСУ, розгортання волонтерського руху, згуртування навколо ефективної протидії військовій загрози. Навіть беззбройне українське населення, відверто наражаючись на небезпеку фізичного знищення, чинить опір російській агресії всіма доступними засобами. Поняття стійкості стало відігравати головну роль під час ухвалення рішень у сфері безпеки та оборони, позаяк український кейс демонструє, що готовність цивільного населення до опору агресору є не менш вирішальною, ніж співробітництво держави з союзниками чи боєздатність армії.

Відтак, консолідація всіх етнічних складових української політичної нації навколо спільної мети – здобуття перемоги в російсько-українській війні, повернення і возз'єднання всіх окупованих територій України, формування єдиного етнополітичного простору з урахуванням особливостей кожного регіону, акумулювання та поширення спільних демократичних цінностей, спільного європейського майбутнього України – вказують на формування в межах етнополітичної системи принципово нового виміру забезпечення її розвитку в умовах гібридних викликів та конвенційної війни – етнонаціональної стійкості.

Починаючи з 2014 р. у ході російсько-української війни, етнонаціональна стійкість оформлюється як невід'ємна властивість етнополітичної системи України, яка полягає у: 1) випередженні, виявленні та запобіганні гібридно-конвенційним етнополітичним загрозам; 2) перетворенні їх на внутрішній ресурс/імпульс для подальшого розвитку, який мобілізує всі складові системи на досягнення єдиної цілі; 3) протидії, опору повномасштабній військовій агресії з боку РФ та збереженні/відновленні територіальної цілісності України.

Ключові слова: російсько-українська війна, окупація, військова агресія, етнополітична система, етнонаціональна стійкість.

Вступ. Від початку російсько-української війни у 2014 р., яка ознаменувалася анексією Криму та тимчасовою окупацією окремих районів Донецької та Луганської областей, Україні довелося мати справу з безпрецедентною кількістю етнополітичних загроз, притаманній цій гібридно-конвенційній війні. Державна етнополітика з огляду на труднощі напрацювання, незадовільне правове та інституційне забезпечення не запропонувала ефективної відповіді на власне етнічну складову цих загроз.

І це при тому, що етнополітична сфера має внутрішній конфліктогенний потенціал, який може бути використаний іншими державами ззовні у випадку конфлікту. Це підтверджують всі три етапи російсько-української війни. На першому етапі – анексії Криму та тимчасової окупації ОРДЛО Росія пояснювала свої дії захистом російського та російськомовного населення України від дискримінації з боку нелегітимної влади Києва, сформованої після Революції гідності (2013–2014 рр.). На другому етапі

війни – (конфлікту) на сході України (на Донбасі) РФ теж під виглядом захисту прав російськомовного населення інспірувала створення та в подальшому надавала збройну підтримку невизнаним квазідержавним утворенням ДНР і ЛНР, які визнані терористичними організаціями в Україні.

В ході війни було також напрацьовано ідеологічну основу для формування вигаданої етноспільноти – народу Донбасу «невідривно пов'язаного з історією Росії та її історичної частини – Новоросії» у вигляді доктрини «Русский Донбасс» [1], яка наразі імплементується в законодавство ДНР і ЛНР як фундамент їх державотворення. Хоча на момент формування квазідержав у квітні-травні 2014 р. лише 30% населення у Луганській та Донецькій областях України ідентифікували себе з Росією і висловлювали бажання приєднання до сусідньої держави [2]. Підтримку самостійності псевдодержавних утворень на нелегітимних референдумах забезпечило маніпулятивне застосування етнополітичних

технологій, які пропонуємо визначати як систему засобів, механізмів, процедур, пов'язаних з використанням етнічного фактора і спрямованих на досягнення політичних цілей. Крим і Донбас стали об'єктом «уваги» Російської Федерації через пострадянську та російську ідентичність значної частини населення, яке лояльно ставилося до Росії та її інтеграційних проєктів [3].

Такі ж очікування російського керівництва були пов'язані і з третім, на його думку, завершальним етапом дезінтеграції України, який розпочався повномасштабним військовим вторгненням 24 лютого 2022 р. після визнання Росією незалежності ЛНР і ДНР у кордонах Луганської і Донецької областей України. При тому, що ці терористичні організації контролюють лише їх частину. Після накопичення військової потужності на кордоні з Україною, президент РФ оголосив про проведення спеціальної військової операції, метою якої було визначено «захист людей, які протягом восьми років зазнають зруччя, геноциду з боку київського режиму» [4] і висунуто вимоги щодо демілітаризації та денацифікації України. РФ розраховувала, що Київ буде захоплено за три доби, а вся військова операція займе не більше 15 діб, що підтверджує рівень оснащення та забезпечення російських військ, а також інформація з закритих слухань у Конгресі США щодо загрози вторгнення в Україну [5]. Окрім ефективною протидії Збройних сил України, військова агресія наразилася на шалений опір і стійкість українського народу – всієї поліетнічної політичної української нації.

Зоглядунаце метою статті є уточнення та поглиблення запропонованого автором визначення поняття етнонаціональної стійкості та демонстрація його потенціалу у протидії російській військовій агресії. Методологія дослідження базуватиметься на відстеженні (моніторингу) поточних подій, їх аналізі, а також на системному підході до розуміння поняття етнонаціональної стійкості як невід'ємної складової національної системи стійкості.

Результати. Національна стійкість постала у відповідь на недостатню ефективність реагування на гібридні загрози з боку системи національної безпеки. Це її новий сучасний вимір, який забезпечує більш гнучке, адекватне, швидке та ефективне реагування на виклики гібридного світового ладу загалом та гібридної війни, в якій перебуває Україна з 2014 р. зокрема. Згідно з Концепцією забезпечення національної системи стійкості (2021), національна стійкість – це здатність держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати сталі функціонування, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій [6]. Також стійкість є однією з основних засад Стратегії національної безпеки України (2020) [7].

Формування стійкості як здатності ефективно протидіяти військовому вторгненню з боку РФ актуалізувалося саме в ході третього етапу російсько-української війни. З огляду на перманентне застосування етнічного чинника (етнічної, національної, мовної належності) в ході цієї гібридно-конвенційної війни, виникла потреба у виокремлення етнонаціональної підсистеми стійкості. Етнонаціональну стійкість пропонуємо визначати як здатність етнополітичної системи (держави у взаємодії з поліетнічним суспільством) підтримувати розвиток шляхом: 1) передбачення, виявлення, запобігання внутрішнім та зовнішнім етнополітичним загрозам; 2) інкорпорування етнополітичних загроз, трансформації їх у додатковий ресурс/імпульс розвитку етнополітичної системи; 3) протидії, опору викликам та повернення до стану рівноваги після агресії чи розбалансування.

Етнонаціональна стійкість характеризується етнополітичною стабільністю – здатністю держави та поліетнічного суспільства адекватно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, які можуть спричинити міжетнічну напруженість, міжетнічні та етнополітичні конфлікти, загрожують єдності поліетнічного суспільства, територіальній цілісності й суверенітету держави [8].

Етнонаціональна стійкість у сучасному світі може формуватися і забезпечуватися лише відкритими етнополітичними системами, які активно використовують усі доступні можливості та ресурси для еволюції, модернізації, розвитку. Демократичні етнополітичні системи, до яких належить поліетнічна Україна, відкриті до змін, діалогу, комунікації, інновацій, обміну засобами забезпечення етнополітичної стабільності та етнонаціональної стійкості, до взаємодії з зовнішнім середовищем зокрема та з іншими етнополітичними системами на міжнародному та регіональному рівнях. Такі етнополітичні системи не ізолюються, не дискримінують певні етноспільноти (мігрантів, національних/етнічних меншин).

Більше того, Україні у формуванні етнонаціональної стійкості як стратегії відповіді на етнополітичні виклики вдається не тільки їх нейтралізувати, а й інкорпорувати та використовувати як додатковий ресурс розвитку держави і поліетнічного суспільства, як засіб розв'язання етнополітичних проблем. Прикладом може бути трактування поліетнічності не як конфліктогенного чинника, а як імпульсу для розвитку, як джерела етнокультурного різноманіття, багатства поліетнічної, толерантної України. Всі етноспільноти, що входять до національного складу держави і формують поліетнічне громадянське суспільство, розглядаються як невід'ємний елемент розвитку, еволюції, збереження унікальності та самобутності.

Новий підхід до інкорпорування загроз, перетворення їх на ресурс або імпульс для етнонаціо-

нального розвитку покликаний тим, що у сучасному гібридному світі зникає різниця між внутрішніми та зовнішніми загрозами, вони перетікають одна в одну, взаємопідсилюючись, наслідки їх дії не є лінійними. Прикладом трансформації зовнішньої загрози на внутрішній ресурс розвитку є російська військова агресія та протидія окупації територій України в ході російсько-української війни.

Незважаючи на колосальні людські жертви і матеріальні втрати, гібридно-конвенційна агресія сусідньої держави була використана етнополітичною системою України як ресурс і імпульс для протидії порушенню територіальній цілісності України. Формування політичної нації, консолідація всіх етнічних складових навколо спільної мети – завершення та перемоги в російсько-українській війні, возз'єднання України, повернення окупованих всіх територій, формування єдиного етнополітичного простору з урахуванням особливостей кожного регіону, акумулювання та поширення спільних цінностей, спільного європейського майбутнього України – стали проявами формування принципово нового виміру забезпечення розвитку етнополітичної системи в умовах гібридних викликів та конвенційної війни – етнонаціональної стійкості.

Повномасштабна військова агресія РФ, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., була спрямована на денацифікацію і демілітаризацію України, але призвела до зворотного ефекту – безпрецедентної консолідації української нації, підтримки ЗСУ, розгортання волонтерського руху, згуртування всіх українців навколо ефективної протидії цій загрозі та збереження незалежності держави. Так, після початку повномасштабного вторгнення 76% опитаних підтримали курс країни, заявивши, що Україна рухається у правильному напрямку, що стало найвищим показником за всю історію соціологічних опитувань [9]. Також за період повномасштабного вторгнення зросли: 1) оцінка позицій України серед держав Європи (українці бачать її серед лідерів (34%) та країн середньої ланки (42%), тоді як до вторгнення вважали аутсайдером); 2) запит на повернення окупованих територій Донбасу (86%) і Криму (80%) – більшість респондентів вважають, що Україна має використовувати всі можливості для цього. Впевненість у перемозі України у війні висловили 93% опитаних.

Українське суспільство також консолідувалося для участі в інформаційній складовій російсько-української війни – у протидії ворожій дезінформації, фейкам, російській пропаганді, в тому числі шляхом донесення правдивої інформації до російських та білоруських громадян та заохочення їх до протестів проти агресії. Адже держава-агресор своїми неправдивими повідомленнями, інформаціями та провокаціями намагалася посіяти паніку, зневіру та деконсолідувати українське суспільство, натомість українці демонструють небачену

єдність та підтримку влади. У зовнішньополітичній доктрині Герасимова (розробленій очільником Генштабу РФ, відстороненим президентом РФ за провал військової операції в Україні) йдеться про асиметричні дії – використання як військових, так і невійськових інформаційних методів дестабілізації супротивника [10].

Не випадково загрози гібридного типу визначаються в українському законодавстві як різновид загроз національній безпеці, реалізація яких спричиняє синергетичний ефект від одночасного застосування комбінованих методів впливу, які часто мають прихований характер або маскуються під інші процеси у рамках правового поля [6]. Прикладом гібридної складової цієї війни може бути те, як російські, переважно регіональні, новинні сайти опублікували інформацію про те, що «в обласних і міських радах Харківщини, Миколаївщини, Сумщини та інших областей України почалося обговорення маніфесту про створення нової держави – Федеративної Республіки Україна» [11] ще до окупації цієї частини території України. Вочевидь, формулювання «інші області» вказує на сподівання РФ окупувати більшу кількість областей України, ніж було зазначено у заздалегідь підготовленому маніфесті.

Російська повномасштабна агресія стала переломним моментом – якщо раніше держава не мала політико-правових механізмів запобігання гібридним викликам етнополітичного характеру, тому обмежувалася навздогінним реагуванням на їх наслідки, то наразі ситуація змінилася. Хоча це поки повною мірою не стосується законодавчого та інституційного контексту етнонаціональної стійкості, які перебувають у стані напрацювання. Про це свідчить недостатній рівень розробки законодавчої бази, яка регламентує етнополітику. Наприклад, спроби оновити Закон України «Про національні меншини в Україні» (1992 р.) шляхом наближення його змісту до реалій етнонаціональних відносин триває вже кілька десятиліть, як і прийняття концепції або стратегії державної етнополітики. Недосконала законодавча база стає джерелом деструктивних явищ у етнополітичній сфері, на зразок політизації етнічності окремих етнічних груп, а ці процеси можуть бути використані державою-агресором для дестабілізації ситуації [12]. Не випадково, у Стратегії національної безпеки України визнається, що джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії залишається недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики. Це безпосередньо стосується етнонаціональної сфери. Так, незважаючи на те, що російсько-українська війна триває з 2014 р., а РФ визнана державою-агресором, проросійські політичні сили України безперешкодно декларували і провадили деструктивну антиукраїнську діяльність. І лише

після повномасштабного вторгнення рішенням РНБО була зупинена діяльність політичних партій, які мають зв'язки з Російською Федерацією, серед яких: «Опозиційна платформа – За життя», «Партія Шарія», «Наші», «Опозиційний блок», «Прогресивна соціалістична партія України», «Соціалістична партія України».

Натомість поліетнічне громадянське суспільство активно бере участь у забезпеченні етнополітичної стійкості – набагато швидше від держави реагує на виникнення загроз етнополітичного характеру. Хоча визначення системи національної стійкості як комплексу цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації [6] вказує на важливість взаємодії держави і громадянського суспільства та їх рівнозначний внесок у формування національної стійкості та протидії гібридним загрозам.

На відміну від етнополітичної сфери, нормативно-правова база у сфері безпеки та оборони зазнала суттєвого оновлення – було прийнято Закони України «Про національну безпеку України» (2018), «Про основи національного спротиву» (2021), нову редакцію Стратегії національної безпеки України (2020) та Концепція забезпечення національної системи стійкості (2021), яка заклали підвалини нового виміру національної безпеки – національної стійкості. Закон України «Про основи національного спротиву» сприяв розбудові потужної територіальної оборони, налагодженню координації дій між ЗСУ та цивільними як на національному, так і місцевому рівні, створенню руху опору із залученням широких верств населення України, наслідком чого стало підвищення рівня національної стійкості й обороноздатності держави в умовах військової агресії.

Російські війська планували провести операцію із захоплення України за 15 днів [13], однак потужний спротив ЗСУ, тероборони та всього населення України, які консолідовано продемонстрували високий рівень стійкості, перешкодив реалізації цих планів, зафіксованих у документах військ РФ. Експерти НАТО неодноразово відзначали, що поняття стійкості знову стало відігравати ключову роль під час ухвалення рішень у сфері безпеки та оборони, позаяк готовність цивільного населення до опору агресору є не менш стратегічним завданням, ніж співробітництво держави з союзниками чи боєздатність армії [14] і це демонструє Україна в ході російсько-української війни. Навіть беззбройне українське населення, відверто наражаючись на небезпеку фізичного знищення, чинить опір російській агресії всіма доступними підручними способами, що здивувало державу-агресора та увесь світ.

Тож, починаючи з 2014 р. у ході російсько-української війни, етнополітична стійкість оформлюється як невід'ємна властивість етнополітичної системи України, яка полягає у: 1) випередженні, виявленні, запобіганні гібридно-конвенційним етнополітичним загрозам; 2) перетворенні їх на внутрішній ресурс/імпульс для подальшого розвитку, який мобілізує всі складові системи на досягнення єдиної цілі; 3) протидії, опору повномасштабній військовій агресії з боку РФ та збереженні/відновленні територіальної цілісності України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доктрина «Русский Донбасс». *Русский центр*. URL: <https://russian-center.ru/8315-2/>
2. Бевз Т. А. Суперечності ідентичностей у Донбаському регіоні. *Наукові записки Інституту політичних і етнополітичних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2015. Вип. 3. С. 129.
3. Явір В. Інтеграція та дезінтеграція держави як виклик для етнополітичної політики України: за матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 7 липня 2021 року. *Вісник НАН України*. 2021. № 9. С. 32.
4. Russia's Putin authorises «special military operation» against Ukraine. *Reuters*. URL: <https://reut.rs/3NjLG2b>
5. Threat of Russia invasion looms, Congress divided on sanction strategy. *Fox News Live*. <https://fxn.ws/3Nhty97>
6. Концепція забезпечення національної системи стійкості, затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181>
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
8. Асланов С. Етнополітична стабільність у етнополітичній системі. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 119.
9. Четверте загальнонаціональне опитування українців в умовах війни (12–13 березня 2022). *Соціологічна група Рейтинг*. URL: <https://bit.ly/3L8Y3MI>
10. Фельгенгауэр П. Начальник российского Генштаба формулирует программу подготовки к масштабной войне. *Новая газета*. 11.03.2019. URL: <https://bit.ly/3wAeRbi>
11. Заявлено о провозглашении государства Федеративная Республика Украина. *Мир и Мы*. URL: <https://bit.ly/3iwkC1F>
12. Асланов С. А. Формування невизнаних квазідержавних утворень як фактор етнополітичної нестабільності в Україні. *Трибуна*. 2014. № 1(4). С. 33.
13. Alleged Captured Documents Imply Ukraine Invasion Planned In January. *Forbes*. URL: <https://bit.ly/3iAzxrr/>
14. Стимування гібридних загроз: як стійкість формує спільне бачення безпеки в Україні та НАТО. *Українська призма*. URL: <https://bit.ly/3D9Z3x9>

REFERENCES:

1. Doktrina «Russkiy Donbass». [Doctrine «Russian Donbass»]. *Russkiy tsentr*. URL: <https://russian-center.ru/8315-2/> [in Russian].

2. Bezv T. A. (2015) Superechnosti identychnostey u Donbas'komu rehioni. [Conflicts of identities in the Donbas region]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny*. Vyp. 3. S. 129 [in Ukrainian].

3. Yavir V. (2021) Intehratsiya ta dezintehratsiya derzhavy yak vyklyk dlya etnonatsional'noyi polityky Ukrayiny: za materialamy naukovoyi dopovidi na zasidanni Prezydiyi NAN Ukrayiny 7 lypnya 2021 roku. [Integration and disintegration of the state as a challenge to the ethnonational policy of Ukraine]. *Visnyk NAN Ukrayiny*. № 9. S. 32 [in Ukrainian].

4. Russia's Putin authorises «special military operation» against Ukraine. *Reuters*. URL: <https://reut.rs/3NjLG2b>

5. Threat of Russia invasion looms, Congress divided on sanction strategy. *Fox News Live*. <https://fxn.ws/3Nhty97>

6. Kontseptsiyazabezpechennyanatsional'noyisystemy stiykosti, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrayiny vid 27 veresnya 2021 roku № 479/2021. [The concept of ensuring a national system of sustainability]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> [in Ukrainian].

7. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i obozony Ukrayiny vid 14 veresnya 2020 roku «Pro Stratehiyu natsional'noyi bezpeky Ukrayiny»: Ukaz Prezydenta Ukrayiny № 392/2020. [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> [in Ukrainian].

8. Aslanov S. (2015). Etnopolitychna stabil'nist' u etnopolitychniy systemi. [Ethnopolitical stability in the ethnopolitical system]. *Aktual'ni problemy polityky*. 2015. Vyp. 55. S. 119. [in Ukrainian].

9. Chetverte zahal'nonatsional'ne opytuvannya ukrayintsiv v umovakh viyny (12–13 bereznya 2022). [The fourth nationwide poll of Ukrainians during the war (March 12-13, 2022)]. *Sotsiologichna hrupa Reytynh*. URL: <https://bit.ly/3L8Y3MI> [in Ukrainian].

10. Fel'gengauer P. (2019). Nachal'nik rossiyskogo Genshtaba formuliruyet programmu podgotovki k masshtabnoy voyne. [The Chief of the Russian General Staff formulates a program to prepare for a large-scale war]. *Novaya gazeta*. URL: <https://bit.ly/3wAeRbi> [in Russian].

11. Zayavleno o provozglashenii gosudarstva Federativnaya Respublika Ukraina. [The proclamation of the state of the Federal Republic of Ukraine declared]. *Mir i My*. URL: <https://bit.ly/3iwkC1F> [in Russian].

12. Aslanov S. A. (2014). Formuvannya nevyznanykh kvaziderzhavnykh utvoren' yak faktor etnopolitychnoyi nestabil'nosti v Ukrayini. [The formation of unrecognized quasi-state formations as a factor of ethno-political instability in Ukraine]. *Trybuna*. № 1(4). S. 33 [in Ukrainian].

13. Alleged Captured Documents Imply Ukraine Invasion Planned In January. *Forbes*. URL: <https://bit.ly/3iAzxrr/>

14. Strymuvannya hibrydnykh zahroz: yak stiykist' formuye spil'ne bachennya bezpeky v Ukrayini ta NATO. [Containment of hybrid threats: how resilience shapes a shared vision of security in Ukraine and NATO]. *Ukrayins'ka pryzma*. URL: <https://bit.ly/3D9Z3x9> [in Ukrainian].

The Formation of Ethnonational Resilience under Conditions of the Russian-Ukrainian War

Yavir Vera Anatoliivna

Doctor of Political Science,
Senior Researcher
V. M. Koretsky Institute of State and Law
of National Academy of Sciences
of Ukraine
Triohsvjatytska str., 4,
Kyiv, Ukraine

The urgency of the study is due to the intensification of the processes of formation of ethnonational resilience in the Russian-Ukrainian war. In the third stage of the war, the full-scale Russian invasion, military aggression met the fierce resistance and the unprecedented resilience of the consolidated polyethnic political Ukrainian nation.

Therefore, the aim of the article was to clarify and deepen the proposed definition of the concept of ethnonational resilience and reveal its potential in counteracting Russian military aggression. The research methodology is based on monitoring of current events and systematic approach to understanding the concept of ethnonational resilience as an integral part of the national resilience system.

Russia's full-scale military aggression was aimed at denazifying and demilitarizing Ukraine, but had the opposite effect: consolidating the Ukrainian nation, massive support for the Armed Forces, deploying a volunteer movement, and rallying around effective countering the military threat. Even the unarmed Ukrainian population, openly exposed to the danger of physical destruction, resists Russian aggression by all available means. The notion of resilience has become a major factor in security and defense decision-making, as the Ukrainian case demonstrates that civilians' willingness to resist the aggressor is no less crucial than state cooperation with allies or military capability.

Since 2014, during the Russian-Ukrainian war, ethnonational resilience has been formed as an integral feature of the ethnopolitical system of Ukraine, which consists in: 1) anticipating, detecting, preventing and counteracting hybrid and conventional threats; 2) turning them into an internal resource / impetus for further development, which mobilizes all components of the system to achieve a common goal; 3) counteraction, resistance to full-scale military aggression by the Russian Federation and preservation / restoration of the territorial integrity of Ukraine.

Key words: Russian-Ukrainian war, occupation, military aggression, ethnopolitical system, ethnonational resilience.